

Kansalainen käy ilmastokriisin kimppuun

Rinna Saramäki (2020). 250 ilmastotekoa, joilla pelastat maailman. Otava. 188 sivua.

OHJEKIRJA ILMASTOKRIISISTÄ huolestuneelle käy systemaattisesti läpi suomalaista arkea ja sen ilmastovaikutuksia. Tarkoituksena on löytää tehokkaita, mutta toteuttamiskelpoisia ratkaisuja, joilla kukin voi pienentää omaa hiilijalanjälkeään. Pääsanoma lukijalle on: etsi ja löydä teot, joita voit tehdä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja toteuta ne, joilla on suurin vaikutus.

Vinkkikokoelma on laaja, ja 250 tekoa kuulostaakin melkoiselta urakalta. Ilmastoteot on jaettu kuuteen kategoriaan: tiedonhakuun, yhteydenottoihin, käsillä tekemiseen, ajatusmallin muutoksiin, julkiseen toimintaan ja ostoksiin. Tekojen luokittelu ei tosin aina ole aivan loogista, mutta tämä on ymmärrettävää. Toisinaan tiedonhaku ja yhteydenotto ovat sama asia, tai yksi teko voi sisältää monia elementtejä, kuten jonkin asian selvittelyä ja konkreettista tekemistä.

Rakenne on selkeä. Kirja etenee elämänkentältä toiselle, luku kerrallaan. Kunkin luvun lopussa esitellään kyseiseen arjen osa-alueeseen kuuluvia ilmastotekoja.

”MITÄ MINÄ TEEN?”

Jo esipuheessa tehdään selväksi, että nyt käydään toimeen eikä jäädä etsimään hihasta Intia-korttia.

Saramäki on oivaltava ja vastaargumentteja ennakoiva kirjoittaja. Intian hiilivoimaloista huolestuneen tai ”huolestuneen” hän ohjaa napakasti ruotuun: Jos on oikeasti huolestunut kehittyvien maiden energiantuotannosta, voi suomalainenkin panostaa vähähilisen ja edullisen energiantuotannon kehittämiseen näillä alueilla. Jos pontimena taas on tekosyiden etsiminen, ”kyse on vetelästä vastuunpakoilusta”.

Kuten minkä tahansa havahtumisen äärellä, myös ekoherätyksessä voi kokea neuvottomuutta. Mikä olisi se asia, joka ainakin tulisi tehdä? Lisäksi päätään voivat nostaa epäilykset, kuten huoli siitä, voiko puhua ilmastoasioista, vaikka yksityisautoilee. Saramäen mukaan kainostelusta tulee luopua, jotta muutkin huomaavat, etteivät ole yksin. Jos joku miettii, tohtiiko lähettää kunnallispoliitikolle sähköpostia, toisen somepäivitys voi antaa rohkaisua.

Saramäen kieli on värikästä ja huumorilla kevennettyä. Esimerkiksi materiaalisen kulutuksen ”tavoitetaso ei vaadi maakuoppa-ankeilua”, hän kirjoittaa. Helppolukuinen, elävä teksti kannustaa pohdintaan.

Hyvänä esimerkkinä toimii ajatusleikki, jonka avulla voi pohdita tapojen ja tottumusten muuttamista: Kuvittele, että olet kut-

sunut ystäviä kahville kotiin. Ovikellon soidessa nouset sohvalta, menet avaamaan oven ja laitat kahvinkeitin päälle. Kannat vielä pullat olohuoneen pöydälle ja katat kupit vieraille. Tuntuuko tämä raskaalta tai siltä, että olisit tehnyt suuria uhrauksia? Tuskinpa. Mutta normaali käytäntö palkata kotiapulaisia päättyi vasta 1940–50-luvuilla. Käytäntöjen muuttuminen ei siis tarkoita väistämättä koetun elintason laskua, Saramäki tiivistää.

KULUTTAJASTA KANSALAISEKSI

Saramäki kehottaa siirtymään kuluttajaroolista kansalaisen rooliin. Tämä näkökulma kulkee mukana läpi koko teoksen. Monet kysely- ja selvittelytyyppiset tehtävät kasvattavat ja totuttavat lukijaa aktiivisen kansalaisen rooliin, eivät ainoastaan ”julkinen toiminta”-nimikkeeseen alle sijoitetut tehtävät. Yhteydenotot yrityksiin ja poliittisiin päättäjiin voivat olla monille vieraita, mutta kirja antaa

MATERIAALISEN KULUTUKSEN TAVOITETASO EI VAADI MAAKUOPPA-ANKEILUA.

niin eväitä kuin rohkaisua, jopa mallitekstejä. Kun riittävän moni puhuu ilmastoasioista, luodaan uutta normaalia. Kohtuullisesta voi tulla hyväksyttävää, eikä vähän kuluttava ole enää sosiaalinen kummajainen.

Saramäki on tietoinen siitä, että politiikan jargon voi olla monille liikaa. Esimerkiksi EU-lainsäädännön kontekstissa hän tekee osoittelevan verbivalinnan: ”Jos kestät englanninkielistä politiikkaa käsittelevää tekstiä [--]”.

Onneksi aktiivisuus voi ottaa monia muotoja, ja aktivisti voi myös olla omassa työpaikassaan ja taloyhtiössään. Työnantajalle voi jättää aloitteen joukkoliikenteen matkakuluissa tukemisesta muistuttaen, että muun muassa auto-paikat ovat suoraa tukea autoille kollegoille. Kerrostaloasukas voi pyytää säätämään porrashuoneiden lämpötilan alhaisemmaksi. Yhteisiä toimia taloyhtiössä voivat olla muun muassa pesutuvan kehittämisen houkuttelevaksi, sähköauton latauspisteen hankkiminen ja ilmanvaihdon energiasyöpöjen eliminointi.

ILMASTOIHMISEN NIKSIKIRJA

Teos on napakka kokoelma käytännöllisiä vinkkejä ja tiivistettyä tietoa. Kirjan luettuaan pystyy hahmottamaan ilmastokriisiä ja

ennen kaikkea ilmastotekoja aiempaa paremmin. Sitä voi suositella jokaiselle, joka pohtii, mitä voisi ja pitäisi tehdä oman hiilijalanjälkensä pienentämiseksi. Kirjoittajalla on positiivinen ote, mutta ajatus 250 teon tekemisestä voi uuvuttaa lukijan. Tarkoitus ei kuitenkaan liene, että lukija tekisi jokaisen teon.

Asioiden yksinkertaistaminen on joskus hyvä asia, joskus ei. Ilmastokysymyksissä näkisin sen suorastaan tarpeellisena. Jos liiaksi abstrahoiimme ongelmia ja käytämme energiamme siihen, että pohdimme, ovatko ilmastotekomme hyviä vai eivät, tärkein jää tekemättä: jonkin tekeminen.

Saramäki ei vedä mutkia liian suoriksi, mutta ei liioin takerru lillukanvarsiin. Jos joku vakavissaan miettii, kannattaako pakkauskarvonkia viedä autolla kierrätyspisteelle kauppareissun yhteydessä, Saramäen teos antaa vastauksen tähänkin. (Kyllä kannattaa. Pahvikiloa voi ajeluttaa bensiinikäyttöisellä autolla ihan asiakseen kaksi ja puoli kilometriä, ja silti kierrätys kuittaa ajomatkan päästöt.)

Aikuiskasvatustieteilijälle teos on mielenkiintoinen siksikin, että sitä voi lukea mieltien, kuinka aikuisten asenteiden muokkaus onnistuu. Miten asiat kannattaa ilmaista, jotta aikuinen kiteytyneine ajatusmalleineen on valmis

tarttumaan näppäimistöön ja lähettämään viestin kansanedustajalle tai hoitamaan biojätteensä asiallisesti?

Teoksen rakenteen perusteella Saramäki vaikuttaisi uskovan, että aikuisten koviin kalloihin uppoaa pieniin osiin pilkottu tieto. Selkeiden ratkaisujen tarjoaminen voi saada keski-ikäisenkin taipumaan: tee näin -tyyppiset ohjeet ovat lyhyitä, ja niitä pohjustetaan kohtuullisen mittaisilla, helpolluisilla taustoittavilla teksteillä.

Kirjoittaessaan juhlien jätetuhollosta Rinna Saramäki väittää, että taaperotkin osaavat lajitella roskansa, kun paikka vain näytetään selvästi. ”Keski-ikäisten kanssa voi olla hankalampaa”, hän toteaa. Kuitenkin sosiaalinen paine ja selkeät merkinnät voivat pelastaa tilanteen ja aikuinenkin voi nousta taaperon tasolle.

ERJA LAAKKONEN
KT, FM, yliopistonlehtori
Itä-Suomen yliopisto